

ELS PARCS AGRICOLES. UN FUTUR PER A L'AGRICULTURA PERI-URBANA?.

Adscrita a la Ponència IV.

RESUM:

Des del moment que l'interès productiu estratègic de les zones d'agricultura peri-urbana decreix per causa de la saturació del mercat, l'interès ambiental surt potenciat, alhora que la societat aprecia cada vegada més aquest valor.

Les servituds a què està sotmesa aquesta agricultura, condicionen el seu desenvolupament. Aquest fet, sumat a la crisi general de l'agricultura, crea les condicions per a la desaparició de l'activitat agrària a curt o mig termini.

Per mantenir aquests espais agrícoles en activitat cal una política proteccionista aplicada amb un instrument adequat, que pot ser la figura del Parc Agrícola, amb unes característiques que en cada cas s'han de concretar molt bé.

Miquel Domènech i Roig
Gerent del Patronat Comarcal per a la
Promoció Agrícola del Baix Llobregat
Consell Comarcal del Baix Llobregat
Parc Torreblanca, carretera N-340
08980 Sant Feliu de Llobregat
Tel. 685 24 00

ELS PARCS AGRICOLES. UN FUTUR PER A L'AGRICULTURA PERI-URBANA?.

En la mesura que a Catalunya es van incorporant zones agrícoles a la condició de peri-urbanes, les zones agrícoles que ja tenen aquesta consideració des de fa anys, veuen accentuats progressivament els problemes que se'n deriven.

La pressió dels usos no agraris sobre l'espai agrícola augmenta contínuament, de manera que avui, entrats els anys 90, sembla clar que una nova empenta de represa econòmica general pot acabar amb bona part de l'agricultura d'algunes comarques de Catalunya.

Com és prou sabut, la debilitat del sector agrari en aquests casos, determinada pels condicionants peri-urbans, i agreujada per la crisi general de l'agricultura, afavoreix el procés de regressió territorial i/o de marginalització de l'activitat agrària.

La internacionalització de l'economia, amb la corresponent obertura de mercats, ha comportat una saturació quasi permanent de productes agraris als nostres mercats. Les lleis del mercat prevalen sobre qualsevol altra consideració, de manera que el valor estratègic que pot tenir la producció agrícola del país, en general, no és tinguda en compte des de l'Administració pública. Així, en els casos de zones agrícoles peri-urbanes especialitzades, l'interès productiu no ha estat considerat com una raó suficient per procurar preservar-les.

D'altra banda creix la sensibilitat medi-ambiental respecte a l'ordenació del territori, i existeix una demanda social de protecció del espais que determinen aquests valors. Les zones agrícoles peri-urbanes són molt sovint un element a considerar pel que fa a l'equilibri del territori, el paisatge, i un seguit de factors medi-ambientals específics de cada indret. En aquest sentit, les zones agrícoles es veuen revaloritzades pel seu interès medi-ambiental.

Tot i que els interessos econòmics que planen sobre els territoris peri-urbans, exerceixen una pressió indubtable, sembla clar que en una societat que es considera democràtica, la planificació del territori ha de contemplar un seguit d'espais lliures, proporcionals amb la magnitud del territori que es vol ordenar, en benefici de la qualitat de vida ambiental dels ciutadans que viuen en el seu entorn.

Ara bé, aquests espais, en el seu disseny final, travessat per múltiples infraestructures, amb superfícies més o menys reduïdes, i amb formes irregulars, poden presentar seriosos problemes per al manteniment de l'activitat professional agrària. Els nombrosos condicionants a què estarien sotmeses les explotacions, limitarien fortament la competitivitat de les seves produccions, obtingudes amb un major cost. Amb la competitivitat limitada, és obvi que en el context de l'agricultura actual i de la que es pot preveure per al futur, la majoria d'aquestes explotacions acabarien desapareixent.

Convé ressaltar que aquesta situació no és generalitzable a tota l'agricultura peri-urbana, sinó que, com ja s'ha apuntat al començament, a aquella que es troba més intercalada en la trama urbana, industrial, de serveis i d'infraestructures diverses, i que corre el risc de desaparèixer físicament del territori a curt i mig termini.

En aquests casos, en els quals la problemàtica peri-urbana es manifesta en la seva forma més impactant, no resulta ja suficient que els corresponents plans generals d'ordenació urbanística qualifiquin un sòl com a agrícola i estableixin un seguit de limitacions constructives en la normativa. Calen mesures complementàries per part de l'Administració per tal que les explotacions que han de mantenir actiu el territori agrícola tinguin les mínimes condicions de viabilitat econòmica, i la possibilitat de competir al mercat.

Però perquè les explotacions es mantinguin, calen perspectives de futur, és a dir, una estabilitat garantida per tal d'efectuar inversions i millorar la productivitat, per desenvolupar-se, en definitiva. Les pressions urbanístiques que s'exerceixen en aquestes àrees, fan que la durada dels plans generals d'ordenació urbanística no garanteixin aquesta estabilitat, independentment de les modificacions que durant la seva vigència es poden introduir, especialment per implantar infraestructures d'abast supramunicipal.

Per tot això, cal un instrument diferent que reconegui i potenciï els valors positius de les zones agrícoles respecte del conjunt del territori, i per tant, que permeti el manteniment de zones agrícoles, la preservació dels valors que justifiquen aquest manteniment, i el desenvolupament de les explotacions agràries. És evident que això només és possible amb una política intervencionista de l'Administració pública, a la qual els ciutadans li han donat la responsabilitat de vetllar per la qualitat del seu territori.

L'instrument que ara per ara, a qui això signa, li sembla que pot ser el més adequat, és la figura del Parc Agrícola. A Catalunya.

només hi ha un cas de recent creació amb el Pla General de Sabadell, però que encara no s'ha desenvolupat. A Europa hi ha diferents models de Parcs Agrícoles temàtics amb finalitats culturals, turístiques, de promoció de productes, etc., així com Parcs Agrícoles extensius, aquests darrers encara molt recents.

El Parc Agrícola és, genèricament, el que es conforma a partir d'una qualificació urbanística, considerada com a sistema, que recull per una banda els valors positius de les seves funcions en el territori, concebant-se com un equipament de la ciutat metropolitana o conurbació, i reforçant la seva estabilitat i control d'usos. Per altra banda, permet que a través de l'Administració pública, es puguin crear i desenvolupar mecanismes de gestió d'aquest territori per tal d'afavorir la viabilitat econòmica i el desenvolupament de les explotacions agrícoles.

L'ús d'aquest parc ha de ser preeminentment agrícola. Les activitats de lleure, han de quedar limitades a l'interès cultural, paisatgístic o formatiu relacionat amb l'activitat agrària.

L'existència del Parc comporta la constitució d'un òrgan de gestió amb competències i recursos per exercir la seva activitat. Si no és així, el buit que es generaria, mantindria la provisionalitat i la manca de directrius causants en bona part de la crisi actual d'aquestes zones.

Les característiques fonamentals del Parc Agrícola serien:

- Qualificació urbanística de Parc Agrícola, amb la consideració de sistema.
- La normativa urbanística, com a reguladora dels usos, hauria de contemplar els aspectes següents: Condicions i característiques de les edificacions permeses, elements del paisatge, hivernacles, patrimoni a conservar, parcel·lacions, usos permesos, i protecció medi-ambiental.
- Els usos: Convé insistir en l'ús agrícola del territori del Parc. Les activitats de lleure es limiten al passeig pels camins autoritzats a l'efecte. Es contemplen també les activitats didàctiques o de divulgació de la història, el patrimoni i la producció agrícola que es puguin realitzar en algun indret del parc.

L'ús agrícola no és concebut com el manteniment d'un "museu" intocable, sinó com una activitat econòmica dinàmica que es desenvolupa amb respecte al seu entorn.

- La gestió pública implica intervenir en els aspectes següents:
 - a).- Vetllar pel compliment de la normativa.
 - b).- Redactar el Pla de desenvolupament agrícola: Aquest Pla hauria de preveure les actuacions necessàries en infraestructures i serveis comuns de les explotacions del Parc, així com determinar les orientacions generals que en els àmbits de la producció i de la comercialització semblin més apropiades per al desenvolupament de la zona, i com a conseqüència d'això, fixar els tipus d'ajuts necessaris per afavorir d'implementar les esmentades orientacions.
 - c).- Equipament del Parc: Condicionament de camins i desguassos, vigilància i seguretat, subministre d'aigua de reg, creació d'una àrea de serveis, i altres, en funció del que determini el Pla de desenvolupament.
 - d).- Política de sòl: Tot i que es manté la propietat privada del sòl, es preveu la possibilitat d'intervenir per tal d'afavorir l'ampliació de les explotacions, i l'accés de nous cultivadors. Per això es podrà intervenir en el mercat del sòl, així com gravar les finques abandonades per afavorir la venda o l'arrendament.
 - e).- Compensacions de suport directe a les explotacions en funció de limitacions concretes que puguin tenir.
- L'òrgan de gestió ha de disposar de les competències i recursos necessaris, i implicar les diferents Administracions i organitzacions dels usuaris que actuen en l'àmbit del Parc.

Una vegada exposat aquest model de Parc Agrícola, cal remarcar que cada realitat d'agricultura peri-urbana pot requerir un model diferenciat de Parc per tal de respondre a la tipologia de problemes i limitacions que pateix l'activitat agrària. De la mateixa manera, l'òrgan gestor del Parc, pot ser també diferent en cada cas.